

□ 1.ª doc.: 1254. És la corda que baixa al llarg de l'arbre i serveix per hissar l'antena. Ja apareix en un doc. barceloní d'aquesta data, entremig d'altre cordam (*sègoles*, etc.), CaCandi, *MiscHiCat.* II, 258; *amans* també, en plural, junt amb altres ormeigs de nau, en un doc. de Mallorca, de 1352 (Rubio, *Diplomatari de l'Or. Cat.*, 267); *AlcM* en dona molts docs. medievals, 1331, 1354, 1457, i se'n troben d'altres. No hi ha, doncs (com ja vaig indicar el 1935, *EntreDL* III, 181) cap raó ni pretext per creure que el vàgim pendre del genovès, com admet (segons la seva habitud), Vidos.

El mot es va transmetre alhora als parlars italians i d'altres (en francès potser sí que és manlleu de l'italià, veg. Vidos, *ARom.* xvi, 1932, 261; *RLiR* IX, 325-326). Avui no és usual entre els pescadors i mariners de la Costa de Llevant (Maresme, Empordà), almenys no a Sant Pol de Mar ni a l'Escala, llocs on s'usa amb aquest sentit *enflonc*, si bé també coneixen l'existència del sinònim *amant*. En grec, ja apareix amb el mateix sentit en Apolloni de Rodes, i designant moltes menes de corretges, cinyells i regnes, forma part del lèxic de totes les èpoques, des d'Homèr, Sòfocles, etc. Tenia i breu, que s'havia de canviar en *e* romànica, que estant en posició pretònica conduïa fatalment a la confusió fònica amb el participi del verb *amar*. Deriva normalment de l'arrel indoeuropea comuna *sei-/sr-* 'lligar, trenar corda' (*IEW*, 891-2).

DERIV.: *Amantina* (1331); *amantinar* 'estimar les amantines'.

Amantar, *amantellat*, V. *manta* *Amantina*, *amantinar*, V. *amant* (corda) *Amantinar*, V. *mantí* (MA) *Amanuense*, V. *mà* *Amanüit*, V. *amanir* (nota) *Amanves*, mal separat i mal accentuat (*amanvès* és un pur disbarat), per a *manves* *Amanyac*, *amanyagador*, *amanyagar*, V. *manyaga* *Amanyar*, *amanyat*, castellanisme merament local, per al qual, veg. *DCEC* I, 249 (249b52) *Amanyocat*, *amanyogar*, V. *manyoc*

AMAR, 'estimar', del ll. *AMARE*, id. □ 1.ª doc.: orígens de l'idioma (*Homilies d'Organyà*, etc.).

«Caritat és pròpiament que om *am* Déu màs que nula res», «dels rics òmens d'aquest segle, qar pensen de lurs riqueses e no seguexen la paraula de Déu e *amen* les terrenals coses e meinspreden les celestials», *Hom.*, 1v17, 3r11; «devetz *amar* él e les sues coses», doc. urgellès de 1251 (PPujol, *Docs. en Vg. Urg.*, 26); «e com la pastoressa Déu *amava* e servia, e en ell se confiava, ha-la presa a la sua glòria», Llull (*Merav.*, ed. O. C. I, 9); «molt temps estech ab sa muler / e ac d'ela dos fiyls, per ver / los quals molt coralment *amà*», *Llegendes Rim. de Sevilla* (v. 211, forma que hi predomina, però veg. infra). Aquesta és l'única forma verament catalana, i la que predomina de molt a tota l'Edat Mitjana (l'única usual en prosa). Continua en ús en els segles decadents, almenys en la poesia popular: «yo que bé que'l pago / Déu que m'ha criat! / per conte d'*amar-lo* / l'hem agraviat» en un romanç o cançó religiosa, publicada per Milà, *Romllo.*

50.14 (recollida no consta on, ¿potser en el Camp de Tarragona?).

Era també la forma general en occità antic: «ma dona m'assaya e m prueva / quossí de qual guiza l'*am*; / e ja per plag que m'en mueva, / no m solverà de son liam», G. de Peitieu (Appel, *Chrestomathie*, 12.4), «pregava / la molher son senhor, N'Alvira, / d'on ilh n'avía al cor gran ira; / pero mais *amava* sofrir / sos precx que a son marit dir», *Castiagilós* (v. 57), «le sieus cantars plac mout a totz, / car mout avia clara voz / --- / qui saupés qu'el fos cavalliers / ben *amer'* om plus son cantar», *Flamenca* (v. 2503), «Toza, que desonraiz / es qui *ama desamatx*», G. de Bornelh (Appel, *Chr.*, 63.129). Només, en efecte, en algun parlar de l'extrem N. del domini d'oc es produeix el canvi de *á* en *ái* davant nasal, a la manera francesa.

Per influència d'algun trobador llemosí o alvernès de la zona limítrofa occità-ll.d'oïl es posaren de vegades en circulació tals formes diftongades entre les trobadors, on són molt rares; segurament per afectació de septentrionalisme, a causa de la procedència nord-llemosina de moltes de les *albas*, *pastorelas*, *cansós de gaita* i gèneres semblants, algun trobador usa tals formes diftongades en alguna cançó d'aquest tipus, com ho fa una pastorella atribuïda a Marcabré, on trobem, en gran nombre de rimes, *humayna*, *ufayna*, *vilayna*, *layna*, *setmayna*, etc. (i fins *enjayna* 'enganya' incorrecte fins segons la fonètica d'oïl, ço que revela el caràcter artificial d'aqueixes formes, Appel, *Chr.*, 64).

Semblantment, en algun trobador de la baixa època, apareix esporàdicament *aim-* en lloc de *am-* en el nostre radical verbal: així *aimansa* en Aimeric de Peguilhan (en lloc de l'abstracte *amansa* que havia usat Ventadorn: *Rayn.* II, 64a), *aimador* en el Breviari d'Amor de Matfré Ermengaut (Appel, *Chr.*, 115 i 344). En progressar la decadència de la poesia occitana, la influència de la llengua d'oïl, que des del desastre albigès envaïa més i més el Midi, féu que la forma *aim-* penetrés fortament a Catalunya, per una confusió creixent de la llengua occitana almosinada amb el francès del Nord; des de llavors les formes en *aim-* es propagaren molt entre els poetes catalans de llenguatge arovençalat. Així *aymar* ja apareix una vegada en les *Llegendes Rim. de Sevilla* (c. l'a. 1300): «Pilat cert er'e erguylós, / e fo-ls plasant e amorós / e *aymava-ls* com a germans» (v. 427); G. de Pròixita (c. 1400) també usa *jo aim* (*NCl.* LXXVI, XI.9).

Aquesta variant penetrà sobretot fortament en el mot *aimia* (ultracorrecció impossible fins en francès, on no ha existit sinó *amie*, ni era admissible altra cosa, segons la fonètica històrica francesa). I en els segles decadents de la nostra literatura, el radical *aim-* tendí a fixar-se com a forma normal en la poesia amb aspiracions no merament popular: «jo que no l'*aimo* gaire, jo que no l'*aimo* no --- la vida del pastor» en *Muntanyes regalades*; en una cançó popular recollida per Violant i Simorra en el Flamicell, figurava *aimar* (ms. de *La vida pastoral al P. Sobirà*, 1938). Altra-ment aquesta forma, segurament partint de la mateixa